

LITERATURE

УДК 82

НАРАТИВНІ ВИМІРИ ГЕНДЕРНОЇ ІНКОГЕРЕНТНОСТІ У ТВОРАХ АННІ ЕРНО

Песоцька Діана Леонідівна

кандидат філософських наук, доцент
кафедри романо-германської філології

Харківського національного
університету ім. В. Н. Каразіна,

Кущенко Жанна Леонідівна

старший викладач кафедри
міжкультурної комунікації та іноземних мови
Харківського технічного університету
«Харківський Політехнічний Інститут»

Анотація. У статті аналізується творчість Анні Ерно крізь призму соціальної та гендерної інкогерентності. Порушення нормативної жіночості розглядається як ключовий чинник формування наративу, жанрової невизначеності та критичного потенціалу її письма.

Ключові слова: інкогерентність, жанрова невизначеність, наратив, гендер.

Творчість французької письменниці Анні Ерно посідає особливе місце в європейській літературі другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Її тексти перебувають на межі художньої прози, соціологічного аналізу та автобіографічного письма, що зумовлює складність їх жанрової класифікації та багатовимірність інтерпретацій. Однією з ключових тем, які пронизують романи Анні Ерно, зокрема «La femme gelée» («Змерзла жінка»), «Une femme» («Жінка»), «La place» (Місцев житті), є проблема жіночої ідентичності,

сформованої в умовах жорстких соціальних і гендерних норм.

У центрі цих текстів – жінка, яка не вписується у модель «нормативної» жіночості свого історичного часу. Саме ця невідповідність, або інкогерентність, між соціальними очікуваннями та реальним досвідом жіночого життя стає джерелом наративної напруги й рушієм письма. Ерно перетворює особисту історію – власну та історію своєї матері – на інструмент осмислення соціальних механізмів пригнічення, відчуження й водночас опору.

Актуальність дослідження зумовлена кількома чинниками. По-перше, проблема гендерної ідентичності та ролі жінки в суспільстві залишається однією з центральних у сучасних гуманітарних науках. Тексти Анні Ерно, написані на матеріалі повсякденного життя жінки у Франції 1960–1970-х років, демонструють витoki багатьох конфліктів, які й сьогодні визначають дискусії про рівність, емансипацію та жіночий досвід.

По-друге, інтерес до творчості Анні Ерно значно зріс у контексті сучасних літературознавчих студій, особливо після міжнародного визнання її творчості. Її письму властиве поєднання соціальної аналітики та художньої експресії, що дозволяє розглядати її тексти як приклад «соціальної літератури», у якій приватне стає політичним.

По-третє, аналіз поняття інкогерентності – як соціальної, так і літературної – дає змогу глибше зрозуміти механізми формування наративу в текстах Ерно. Саме порушення норм, вихід за межі очікуваного, стає тим імпульсом, що запускає процес оповіді. Таким чином, дослідження інкогерентності є актуальним не лише з погляду гендерних студій, а й у ширшому літературознавчому контексті.

У романі «*La femme gelée*» Анні Ерно вибудовує нарацію навколо двох центральних постатей – матері та доньки. Обидві вони постають як жінки, що перебувають у конфлікті з усталеними моделями жіночої поведінки. Мати, активна, владна, економічно незалежна, різко контрастує з образом «тихої домогосподарки», домінантним у суспільній уяві того часу. Вона керує родинним бізнесом, приймає фінансові рішення, демонструє характер, який

традиційно асоціювався з чоловічою роллю.

Для дитини-нараторки така мати спочатку є джерелом захоплення та почуття жіночої переваги. Проте з дорослішанням це захоплення змінюється соромом, оскільки соціальне оточення нав'язує інші критерії «нормальності». Саме цей злам у сприйнятті стає важливим наративним моментом, який дозволяє Ерно показати процес внутрішньої соціалізації та її травматичний характер.

Соціальна інкогерентність персонажів у творах Анні Ерно не є лише тематичним елементом – вона виконує структуротворчу функцію. Наратив розгортається саме там, де відбувається порушення норми: у нетипових моделях сімейного життя, у професійній реалізації жінки, у відмові від «призначеної» ролі. Навпаки, життя персонажів, які повністю відповідають соціальним очікуванням, залишається поза увагою письменниці, оскільки воно не містить наративного потенціалу.

Таким чином, інкогерентність стає умовою можливості оповіді. Вона породжує конфлікт, напругу, рефлексію, без яких літературний текст втрачає динаміку. Саме тому Ерно зосереджується на «аномальних» біографіях, які дозволяють їй поєднати соціальний аналіз із художнім письмом.

Важливою особливістю творчості Анні Ерно є також жанрова інкогерентність. Її тексти коливаються між романом, автобіографією та есеїстикою. Така невизначеність віддзеркалює внутрішню логіку письма, спрямованого на пошук правди, а не на дотримання літературних канонів. Як і її персонажі, саме письмо Ерно відмовляється «вписуватися» у наперед задані рамки.

Цей паралелізм між соціальною інкогерентністю та літературною формою дозволяє говорити про глибинну єдність змісту і способу його подання. Інкогерентність перестає бути ознакою хаосу й постає як форма нової, вищої літературної когерентності.

Аналіз цих трьох романів Анні Ерно дозволяє зробити висновок, що гендерна інкогерентність є одним із ключових чинників її творчості, що

визначає як проблематику творів, так і їхню наративну та жанрову структуру. Порухення соціальних норм стає не лише темою, а й умовою виникнення письма.

Творчість Анні Ерно демонструє, що саме «невписаність» у норму, розрив із соціальними очікуваннями породжує літературу як простір рефлексії та критики. У цьому сенсі інкогерентність постає не як недолік, а як продуктивна сила, що забезпечує цілісність і художню унікальність її письма.